

Predlog učnega načrta za slovenščino v prvem triletju osnovne šole

Po prvem javnem poročilu o delu Projekta za prenavo pouka slovenščine, ki je pred dobrim letom izšlo v Jeziku in slovstvu (XLI 1995/96, št. 1-2), objavljamo v tej številki predlog učnega načrta za prihodnje prvo triletje nove devetletne osnovne šole. Na svoji seji dne 4. 2. 1997 ga je sprejela Predmetna kurikularna komisija za slovenščino v sestavi: predsednik dr. Matjaž Kmecl in člani dr. Marja Bešter, Milena Ivšek, prof., dr. Boža Krakar Vogel, mag. Simona Kranjc, mag. Martina Križaj Ortar, Polona Legvart, prof., Mojca Poznanovič, prof., dr. Igor Saksida.

Pri pripravi poglavij II. A 1., 2., 3., 5., 6. so z avtoricama mag. Martino Križaj Ortar in dr. Marjo Bešter s samostojnimi prispevki sodelovale dr. Leopoldina Plut Pregelj (poslušanje), dr. Sonja Pečjak (branje) ter dr. Lidija Magajna s Terezo Žerdin, prof., (pisanje). Avtorja poglavij II. A. 4. in C. sta dr. Metka Kordigel in dr. Igor Saksida. Pri pripravi drugih poglavij so z avtorji sodelovali predsednik in člani Projekta za prenavo slovenščine. Celotni predlog učnega načrta so recenzirale »notranje« recenzentke dr. Leopoldina Plut Pregelj, dr. Sonja Pečjak in Alenka Kozinc, prof., racionalno evalvacijo pa je opravilo 45 praktikov, učiteljev oziroma vzgojiteljev.

Istočasno z objavo v Jeziku in slovstvu je Predmetna kurikularna komisija za slovenščino poslala ta predlog učnega načrta tudi Področni kurikularni komisiji za osnovno šolo in zunanji recenzentkama mag. Mileni Ivanuš Grmek in mag. Vidi Udovič Medved. Z objavo v tej reviji želita Projekt za prenavo slovenščine in Predmetna kurikularna komisija za slovenščino strokovni in drugi javnosti predstaviti opravljeno delo in se priporočata za pripombe in predloge. Sprejema jih tajnica Predmetne kurikularne komisije za slovenščino Mojca Poznanovič (Zavod RS za šolstvo, Poljanska 28, 1000 Ljubljana), in sicer do 15. 5. 1997.

Matjaž Kmecl

*Predsednik Predmetne kurikularne komisije za slovenščino in
Projekta za prenavo pouka slovenščine*

Smisel in namen predmeta

Pouk materinščine — v slovenski šoli pretežno slovenščine — je temeljnega pomena, saj se v jeziku ustvarjajo in prenašajo pomeni in sporočila, v njem je ključ do razumevanja samega sebe in sveta, materinščina je osnovna možnost medsebojnega sporazumevanja in sodelovanja. Ni misli in sporočila, dokler nista izoblikovana v besedi; njuni natančnost, učinkovitost in doseg so torej neposredno odvisni od jezikovne zmožnosti in znanja. To ne velja le za slovenščino kot učni predmet, temveč tudi kot učni jezik; sleherni učni predmet mora biti jezikovno dobro in natančno formiran in je zato na svojem področju soodgovoren za učenčevo jezikovno oblikovanost: od tega je v veliki meri odvisna kakovost področnega znanja. Pouk slovenščine se torej po svojih učinkih in pomembnosti razteza daleč preko samega predmeta; seveda pa njegova temeljna naloga slej ko prej ostaja skrbno in vztrajno razvijanje učenčevega osebnega jezika v dobro uporabno in ozaveščeno obvladovanje materinščine same na sebi ter utrjevanje zavesti, da je slovenščina državni jezik.

To uresničuje z jezikovnim in književnim poukom v okviru štirih dejavnosti — poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. Končni namen jezikovnega pouka je opismenjenost v smislu kar najboljšega praktičnega in ustvarjalnega obvladovanja vseh štirih dejavnosti, pa tudi znanja jezikovnosistemskih osnov; pri književnem pouku pa se prepoznavanju umetnostnega jezika pridružuje še bolj poudarjeno vključevanje vseh tistih številnih kulturnih, etičnih, duhovnih in vsakršnih drugih funkcij, ki jih literatura kot ena najuniverzalnejših civilizacijskih dosežkov premore in so za zgodovinsko obstajanje slovenstva povrh še posebej pomembne.

Takšen teleološki smisel in namen predmeta se na različnih stopnjah šolanja prilagaja duševni doraslosti in duhovni dojemljivosti oziroma razvojni stopnji učencev; v prvem osnovnošolskem triletju se zato omejuje na začetne spretnosti, zmožnosti in znanja, vendar z jasnimi in vključevalnim pogledom na nadaljevanje do konca osnovne, pa tudi srednje šole.

I. Splošni, funkcionalni in izobraževalni cilji v prvem triletju osnovne šole

A. Splošni cilji

1. Učenci razvijajo pozitiven odnos do slovenskega jezika kot primarnega sredstva za izražanje misli, stališč, občutij in izkušenj, pa tudi za razumevanje drugih in sebe. Razvijajo tudi pozitiven odnos do slovenske književnosti, saj jim branje umetnostnih besedil pomeni stik z izkušenskimi vzorci kulture in možnost za estetsko uživanje in preseganje spoznavnih omejitev stvarnosti.
2. Učenci se zavedajo posebnega statusa slovenskega jezika kot državnega jezika v Republiki Sloveniji.
3. Učenci razmišljajoče sprejemajo raznovrstna neumetnostna in umetnostna besedila, ki so primerna njihovi starosti in so posredovana neposredno ali medijsko. V okviru medijske vzgoje se učenci začnejo zavedati svoje izpostavljenosti medijskim sporočilom. Iz besedil izluščijo temeljne vrednote (resnično/neresnično, prav/narobe, pošteno/nepošteno) ter se učijo presojeti in vrednotiti tuja in svoja besedila.
4. Učenci z jezikom dejavno in miroljubno rešujejo probleme v različnih življenjskih situacijah (tj. sporazumevanje namesto umika vase, vračanja na manj zrele oblike vedenja ali fizičnega obračunavanja) in se znajo okoliščinam primerno jezikovno obnašati.
5. Učenci se navajajo na knjižni jezik ter tako obogatijo svoj osebni neknjižni jezik (narečje/pokrajinski pogovorni jezik) z narodno predstavitvenim in narodnozdrževalnim (pogovornim in zbornim) knjižnim jezikom.

6. Učenci razvijajo pozitiven odnos do vseh štirih sporazumevalnih dejavnosti, tj. do poslušanja in branja ter govorjenja in pisanja, saj jim te odpirajo nove možnosti za zadovoljevanje vedoželjnosti in osnovnih čustvenih in družbenih potreb. Učenci preko izkušenj v teh dejavnostih spoznavajo, da obvladovanje poslušanja in govorjenja ter branja in pisanja povečuje njihovo zmožnost delovanja v lastnem okolju ter spoznavanja stvarnega in domišljjskega sveta.
7. Učenci zbrano poslušajo (so)govorca, saj se zavedajo pomena poslušanja za pridobivanje novih znanj o stvarnosti ter za spoznavanje drugih ljudi in za sodelovanje z njimi.
8. Učenci razvijajo pripravljenost za govorjenje, tj., razvijajo zaupanje vase ter pogum za izražanje in posredovanje svojih misli, stališč, čustev in izkušenj ter domišljjskega sveta, hkrati pa ohranjajo potrebo po ustvarjalnosti.
9. Učenci drseče in skozi igro vstopajo v samobranje in spontano pisanje. Zavedajo se, da pri branju neumetnostnih besedil pridobivajo novo znanje, za kar pa je potrebno obvladati tudi osnovne bralne in učne pristope; branje začnejo uporabljati kot sredstvo za učenje in zabavo. Pri pisanju se navajajo na rabo ustaljenih grafičnih sistemov, pri urjenju tehnike pisanja pa razvijajo vztrajnost ter zavestno nadzorovanje telesa, roke, pozornosti in mišljenja; z lastno dejavnostjo odkrivajo in preizkušajo pisni jezik.

B. Funkcionalni cilji

1. Učenci spontano, drseče in skozi igro vstopajo v svet branja in pisanja.
2. Učenci sodelujejo v dvogovornem sporazumevanju:
 - 1) Učenci se pogovarjajo s sogovorci ter usvajajo temeljna načela vljudnega in uspešnega pogovarjanja.
 - 2) Učenci sprejemajo (poslušajo in berejo) njim/komu drugemu namenjena zasebna in javna pozivna in povezovalna besedila.
 - 3) Učenci tvorijo zapisana zasebna pozivna in povezovalna besedila.
3. Učenci sprejemajo in tvorijo enogovorna neumetnostna besedila:
 - 1) Učenci poslušajo (in gledajo), pa tudi berejo svoji starosti ustrezna stvarna prikazovalna besedila o družbenem in naravnem okolju.
 - 2) Učenci govorno nastopajo, pa tudi pišejo krajša preprostejša prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oz. naravnem okolju ter o tem, kar so doživeli/videli/slišali/brali.
4. Učenci sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila:
 - 1) Učenci poslušajo (in gledajo), pa tudi berejo umetnostna besedila.
 - 2) Učenci govorno, pa tudi pisno interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila — upovedujejo lastne domišljjske svetove ali govorijo/pišejo o svojem odnosu do umetnostnih besedil.
5. Učenci pri govorjenju razvijajo svojo slovarsko, slovnično, pragmatično in pravorečno zmožnost, s pisnimi vajami pa pravopisno zmožnost.
6. Učenci se z učiteljem/med seboj pogovarjajo o svojem jezikovnem okolju.

C. Izobraževalni cilji

1. Učenci spoznavajo glasovno in prozodično sestavo govornega toka.
2. Učenci spoznavajo ustaljeni sistem slovenske pisave.
3. Učenci pridobivajo prve jezikoslovne in literarnoteoretske pojme, in sicer na ravni razumevanja in rabe jezikoslovnih in literarnoteoretskih izrazov.

II. Operativizacija funkcionalnih in izobraževalnih ciljev (po razredih) ter predlagana umetnostna besedila

A. Operativizacija funkcionalnih ciljev

1. Učenci spontano, drseče in skozi igro vstopajo v svet branja in pisanja.

1.	2.	3.
<p>1 Poslušajo različne zvoke, posamezne besede in povedi:</p> <p>1.1 Poslušajo različne zvoke; navajajo njihov izvor/pomen ter jih gibalno, likovno in glasovno izražajo.</p> <p>1.2 Poslušajo posamezne besede; v besedah prepoznajo in navajajo:</p> <p>a) zloge in njihovo zaporedje, b) glasove in njihovo zaporedje, c) začetni/končni zlog oz. glas ter navajajo besede na isti začetni/končni zlog, isti začetni/končni/... glas.</p>		
<p>1.3 Poslušajo posamezne povedi ter prepoznajo in navajajo:</p> <p>a) začetek in konec povedi ter vrsto končne intonacije, b) meje/število in zaporedje besed v povedi, c) nekončno intonacijo.</p>		
<p>2 Seznanjajo se z zapisanimi besedili:</p> <p>2.1 Listajo po knjigi/časopisu/reviji ipd. ter prepoznajo slikovni in črkovni del.</p> <p>2.2 Iz časopisa/revije izrezujejo slike, ki se navezujejo na tematiko, o kateri se pogovarjajo.</p> <p>2.3 "Glasno berejo" slike/ilustracije.</p> <p>2.4 Ob slikah/ilustracijah sledijo poslušanemu besedilu.</p> <p>2.5 Berejo (imenujejo) nekatere črke in nekatere besede (npr. svoje ime, ime sošolca ipd.).</p>	<p>2.1 Vadijo tekoče in pravilno glasno branje tiskanih besedil, tj.:</p> <p>1) vezavo glasov v daljše enote (daljše in manj znane besede še glaskujejo in zlogujejo), 2) knjižno izgovor črk in nezložnih predlogov, 3) knjižno naglaševanje besed.</p> <p>2.2 Vadijo tudi tiho oz. šepetajoče branje zelo kratkih preprostih besedil.</p>	<p>2.1 Vadijo tekoče in pravilno glasno in tiho branje tiskanih in pisanih besedil.</p> <p>2.2 Pri glasnem branju vadijo:</p> <p>1) knjižno izgovor črk in nezložnih predlogov, 2) knjižno naglaševanje besed, 3) uredničevanje končnih ločil in vejice z ustrezno intonacijo.</p>
<p>3 Vadijo osnove pisanja, in sicer:</p> <p>1) držo telesa pri pisanju, 2) držo in uporabo različnih pisal, 3) orientacijo na svojem telesu, v prostoru in na papirju, 4) smer pisanja od leve proti desni, od zgoraj navzdol, 5) poteze, ki tvorijo prvine črk in števč (z različnimi gibalno-grafičnimi vajami v prostoru in na papirju).</p>	<p>3 Vadijo začetno pisanje:</p> <p>1) Glasove zapisujejo z ustreznimi velikimi in malimi tiskanimi črkami, in sicer po dogovorjeni smeri, obliki in velikosti.</p> <p>2) Z gibalno-motoričnimi vajami po papirju in v črtovju vadijo nekatere prvine pisanih črk in povezav med njimi.</p>	<p>3 Vadijo pisanje velikih in malih tiskanih in pisanih črk:</p> <p>1) Glasove zapisujejo z ustreznimi velikimi in malimi tiskanimi in pisanimi črkami, in sicer po dogovorjeni smeri, obliki in velikosti.</p> <p>2) Izboljšujejo skrbnost, natančnost, hitrost in tekočnost pisave.</p>
<p>4 Spontano in drseče vstopajo v pisanje:</p> <p>4.1 Opazujejo like/predmete in jih na osnovi enakosti/podobnosti razvrščajo v skupine; povedo, v čem so si enaki/podobni/drugačni.</p> <p>4.2 V zapisani besedi zaznamujejo enake črke, v besednih parih pa različne.</p> <p>4.3 Spontano si zapisujejo oz. prerišujejo črke ter jih povezujejo z glasovi.</p> <p>4.4 Spontano si zapisujejo oz. prerišujejo preproste besede.</p> <p>4.5 Spontano napišejo svoje ime oz. kar znajo.</p> <p>4.6 Narišejo oz. spontano napišejo besedilo.</p>	<p>4 Vodeno in drseče vstopajo v pisanje:</p> <p>4.1 S table/iz knjige prepišejo krajše besedilo, tudi z dopolnjevanjem.</p> <p>4.2 Sledijo počasnemu besednemu ali povednemu nareku.</p> <p>4.3 Zapisujejo si svoje in tuje misli ter občutke -- pri tem je težišče na pomenu, ne na pravilni obliki zapisa.</p> <p>4.4 Besedilo prebirajo zato, da bi preverili/popravili/izboljšali zapis.</p>	<p>4 Vadijo samostojno pisanje:</p> <p>4.1 S table/iz knjige prepišejo krajše besedilo.</p> <p>4.2 Sledijo krajšemu besedilnemu nareku.</p> <p>4.3 Zapisana besedila presojajo glede na čitljivost pisave in pravilnost zapisa.</p>

2. Učenci sodelujejo v dvogovornem sporazumevanju.

2.1 Učenci se pogovarjajo s sogovornici ter usvajajo temeljna načela vpljudnega in uspešnega pogovarjanja.

1.	2.	3.
<p>1 Vadijo neposredno/osebno pogovarjanje -- začnejo neposredni/osebni pogovor oz. se odzovejo na govorjenje drugega:</p> <p>1.1 Svojeega sogovorca pozdravijo, nato pa ga o čem obvestijo/mu kaj vrednotijo/ga na kaj opozorijo/ga kaj vprašajo/oj njega kaj zahtevajo/mu kaj prepovedo/ga kam povabijo/mu izrekajo navodilo za delo.</p> <p>1.2 Sogovornicu se zahvalijo/opravičijo, mu kaj obljubijo ali voščijo/čestitajo, ga tolažijo/spodbujajo.</p> <p>1.3 Sogovornicu pozorno poslušajo in ga ne prekinjajo, temveč počakajo, da pridejo na vrsto, ter se smiselno odzovejo, in to nebesedno ali ustno -- mu odgovorijo, ga prosijo za pojasnilo, če česa niso razumeli, oz. mu povedo svoje mnenje o tem, o čemer se govori, izrekajo soglasje ali nestrinjanje, ga prepričujejo, se z njim pogajajo ter sklepajo sporazume.</p>		
<p>2 Vadijo pogovarjanje po telefonu -- odzovejo se na telefonski klic, pa tudi začnejo pogovor.</p>		

2.2 Učenci sprejemajo (poslušajo in berejo) njim/komu drugemu namenjena zasebna in javna pozivna in povezovalna besedila.

1.	2.	3.
<p>1 Poslušajo kratka preprosta glasno brana/posneta/ekranizirana zasebna in javna besedila, kot so: obvestilo, opozorilo, prepoved, zapoved/prošnja, navodilo za delo/igro, vabilo, pozdrav, zahvala, voščilo, čestitka, opravičilo, pohvala:</p> <p>1.1 Pred poslušanjem se umirijo ter ob pomoči učitelja aktivirajo svoje predznanje o napovedani besedilni vrsti in temi.</p> <p>1.2 Med poslušanjem vzdržujejo koncentracijo ter usmerjajo svojo pozornost na govornika in na govorno besedilo; ne ustvarjajo motenj/hrupa z igranjem, gibanjem in govorjenjem.</p> <p>1.3 Po poslušanju se z učiteljem/sošolci pogovarjajo o besedilu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Navedejo vrsto in temo besedila. 2) Obnovijo besedilo, in sicer tako, da navedejo bistvene podatke. 3) Glasno razmišljajo o tem, kdo je tvorec in kdo naslovnik besedila ter kaj želi tvorec od naslovnika; svoje mnenje utemeljijo. 4) Če je bilo besedilo namenjeno njim, se nanj ustrezno govorno/pisno/nebesedno odzovejo. 		
	<p>2 Glasno berejo kratka preprosta tiskana zasebna in javna tiskana besedila, kot so: obvestilo, opozorilo, vprašanje, prepoved, zapoved/prošnja, pozdrav, voščilo, čestitka, opravičilo, pohvala:</p> <p>2.1 Pred branjem se umirijo ter ob učiteljevi pomoči aktivirajo svoje predznanje o napovedani besedilni vrsti in temi.</p> <p>2.2 Med branjem vzdržujejo koncentracijo ter usmerjajo svojo pozornost na zapisano besedilo.</p> <p>2.3 Po branju se z učiteljem/sošolci pogovarjajo o besedilu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Navedejo vrsto in temo besedila. 2) Obnovijo besedilo, in sicer tako, da navedejo bistvene podatke. 3) Glasno razmišljajo o tem, kdo je tvorec in kdo naslovnik besedila ter kaj želi tvorec od naslovnika; svoje mnenje utemeljijo. 4) Če je bilo besedilo namenjeno njim, se nanj ustrezno govorno/pisno/nebesedno odzovejo. 	<p>2 Glasno in tiho berejo kratka preprosta zasebna in javna tiskana in pisana besedila, kot so: obvestilo, opozorilo, prepoved, zapoved/prošnja, navodilo za delo/igro, oglas, vabilo, pozdrav, zahvala, voščilo, čestitka, opravičilo, pohvala:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5) V besedilu podčrtajo zahtevani podatek (npr. naslov, nagovor, podpis, datum, določeno besedo/besedno zvezo/poved). 6) V besedilu podčrtajo tista jezikovna znamenja, iz katerih so prepoznali pisca in naslovnika. 7) V besedilih podčrtajo tista jezikovna znamenja, iz katerih so prepoznali, kaj želi tvorec od naslovnika; glasno razmišljajo o tem, ali so podčrtani izrazi vpljudni ali ne.

2.3 Učenci tvorijo zapisana zasebna pozivna in povezovalna besedila.

1.	2.	3.
Ob zgledu narekujejo učitelju zasebno besedilo, in sicer pozdrav, voščilo, čestitko, zahvalo, opravičilo, prošnjo, vabilo; pri tem posnemajo značilno zgradbo določene besedilne vrste.	Ob zgledu pišejo kratka, eno-/dvo-povedna zasebna besedila, s katerimi nagovorijo naslovnika ali se odzovejo na besedila drugega.	Ob zgledu pišejo krajša preprostejša zasebna besedila, in to prijateljem ter enako starim ali starejšim sorodnikom/znancem.

3. Učenci sprejemajo in tvorijo enogovorna neumetnostna besedila.

3.1 Učenci sprejemajo enogovorna neumetnostna besedila.

3.1.1 Učenci poslušajo (in gledajo) svoji starosti ustreznega glasno brana/posneta/ekranizirana stvarna prikazovalna besedila o družbenem in naravnem okolju.

1.	2.	3.
<p>Poslušajo in gledajo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predstavitev, opis in oznako osebe, - opis življenja ljudi danes in nekoč, - opis živali, rastline in predmeta, - opis življenja živali, - opis prostora, kraja in poti, - pripoved/vest o zanimivem dogodku: 		
<p>1 Pred poslušanjem se umirijo ter ob pomoči učitelja aktivirajo svoje predznanje o napovedani besedilni vrsti in temi.</p>		
<p>2 Med poslušanjem vzdržujejo koncentracijo ter usmerjajo svojo pozornost na govorce in na govorno besedilo; ne ustvarjajo motenj/hrupa z igranjem, gibanjem in govorjenjem.</p>		
<p>3 Po poslušanju se z učiteljem/sošolci pogovarjajo o besedilu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Navedejo vrsto in temo besedila. 2) Obnovijo besedilo, in sicer tako, da navedejo bistvene podatke. 3) Povedo svoje mnenje o besedilu (npr. ali se jim zdi zanimivo ali ne, resnično ali ne, ali so podatki zanje novi ali ne, ali so osebe ravnale prav ali ne, pošteno ali ne ipd.) ter ga utemeljijo. 4) Pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu. 5) V pripovednih besedilih predvidijo nadaljevanje/konec besedila ter utemeljijo svoje predvidevanje. 6) Še enkrat poslušajo v posameznih prvinah spremenjeno besedilo in popravljajo napake (tako vadijo kritično poslušanje). 		
		<ol style="list-style-type: none"> 6) Ustno/pisno odgovorijo na učiteljeva pisna vprašanja. 7) Samostojno ustno obnovijo vsebino.

3.1.2 Učenci berejo svoji starosti ustreznega stvarna prikazovalna besedila o družbenem in naravnem okolju.

1.	2.	3.
	<p>1 Glasno berejo tiskana besedila:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predstavitev, opis in oznako osebe, - opis življenja ljudi, - opis živali, rastline, predmeta in prostora, - opis življenja živali, - pripoved/vest o zanimivem dogodku. 	<p>1 Glasno in tiho berejo tiskana in pisana besedila:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predstavitev, opis in oznako osebe, - opis življenja ljudi danes in nekoč, - opis živali, rastline in predmeta, - opis življenja živali, - opis prostora, kraja in poti, - pripoved/novico o zanimivem dogodku, - razne sezname (urnik, kazalo v knjigi/reviji, cenik ipd.).
<p>1.1 Pred branjem se umirijo ter ob pomoči učitelja aktivirajo svoje predznanje o napovedani besedilni vrsti in temi.</p>		
<p>1.2 Med branjem vzdržujejo koncentracijo ter usmerjajo pozornost na zapisano besedilo.</p>		
<p>1.3 Po branju se z učiteljem/sošolci pogovarjajo o besedilu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Navedejo vrsto in temo besedila. 2) Obnovijo besedilo, in sicer tako, da navedejo bistvene podatke. 3) Povedo svoje mnenje o besedilu (npr. ali se jim zdi zanimivo ali ne, resnično ali ne, ali so podatki zanje novi ali ne, ali so osebe ravnale prav ali ne, pošteno ali ne ipd.) ter ga utemeljijo. 		

	<p>4) Pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu.</p> <p>5) V pripovednih besedilih predvidijo nadaljevanje/konec besedila ter utemeljijo svoje predvidevanje.</p>	<p>6) Podčrtajo si nove/nezname besede; iz sobesedila prepoznajo njihov pomen ter ga razložijo opisno/sopomenko ali protipomenko/v rabi.</p> <p>7) Z učiteljevo pomočjo najdejo in podčrtajo ključne besede.</p> <p>8) V pripovedi/novici o dogodku določijo zaporedje dejanj (povedo, katero dejanje je bilo prvo/drugo).</p> <p>9) V besedilu podčrtajo zahtevani podatek (npr. naslov, nagovor, podpis, datum, določeno besedo/besedno zvezo/poved); podčrtajo premi govor in povedo, po čem so ga prepoznali in čemu ga je pisec uporabil.</p>
<p>2 S pomočjo knjižničarja/knjižničarke poiščejo knjigo/časopis/revijo v knjižnici.</p>		<p>3 Sami iščejo podatke v ustreznih knjigah/časopisih/revijah.</p>

3.2 Učenci tvorijo enogovorna neumetnostna besedila.

3.2.1 Učenci govorno nastopajo — tvorijo krajša preprostejša prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oz. naravnem okolju ter o tem, kar so doživeli/videli/slišali/brali.

1.	2.	3.
<p>Ob učiteljevi spodbudi (npr. ob vprašanjih):</p> <p>1) se predstavijo, opišejo in označijo,</p> <p>2) predstavijo, opišejo in označijo člane svoje družine, svoje prijatelje, sošolce idr.,</p> <p>3) opišejo bitja/predmete/prostore (na sliki),</p> <p>4) povedo, kaj delajo osebe na sliki/ljudje v poklicih,</p> <p>5) povedo, kaj delajo čez dan in kaj radi delajo ter pojasnijo, zakaj,</p> <p>6) pripovedujejo o dogodkih, ki so jih doživeli,</p> <p>7) napovedo, kaj bodo delali po prihodu iz šole ipd.,</p> <p>8) obnovijo poslušano besedilo.</p>	<p>Ob učiteljevi spodbudi (npr. ob vprašanjih) in zgledih:</p> <p>1) se predstavijo, opišejo in označijo,</p> <p>2) predstavijo, opišejo in označijo člane svoje družine, svoje prijatelje, sošolce idr.,</p> <p>3) opišejo bitja/predmete/prostore (na sliki),</p> <p>4) opišejo znane osebe/živali/predmete/prostore/stavbe,</p> <p>5) povedo, kaj delajo osebe na sliki/ljudje v poklicih ter kaj se dela z orodjem/v prostorih,</p> <p>6) opišejo svoj "delovni dan"/delovni dan svojih staršev idr. (pri tem sledijo zaporedju dejanj),</p> <p>7) navedejo in opišejo svoje vsakdanje dejavnosti/obveznosti ter dejavnosti/obveznosti drugih (tudi ob slikah),</p> <p>8) pripovedujejo o dogodkih, ki so jih doživeli; dogodke ovrednotijo ter utemeljijo svoje mnenje;</p> <p>9) pripovedujejo o tem, kar so videli (npr. na TV), in o tem, kar jim je kdo rekel/povedal/prebral/napisal, ter to ovrednotijo; svoje mnenje utemeljijo.</p>	<p>Ob zgledih ter učiteljevem miselnem vzorcu in ponujenih izrazih:</p> <p>1) predstavijo, opišejo in označijo sebe, člane svoje družine, svoje prijatelje idr.,</p> <p>2) opišejo znane osebe/živali/predmete/prostore/stavbe,</p> <p>3) ocenijo razpoloženje oseb na sliki, svojo oceno utemeljijo in razmislijo o vzrokih za tako razpoloženje,</p> <p>4) pripovedujejo o svojih občutkih ob določenem dogodku,</p> <p>5) povedo, kaj bi bili radi po poklicu, utemeljijo svojo odločitev, opišejo delo ljudi v tem poklicu in navedejo pogoje za doseg tega cilja;</p> <p>6) povedo, kje bi radi živeli, utemeljijo svojo odločitev, opišejo ta kraj in življenje v njem ipd.;</p> <p>7) opišejo svoj "delovni teden"/delovni teden svojih staršev idr. (pri tem sledijo zaporedju dejanj),</p> <p>8) opišejo svojo pot v šolo/h krožku ipd. ter določijo stopnjo nevarnosti posameznih delov poti, svoje mnenje utemeljijo;</p> <p>9) pripovedujejo o dogodkih, ki so jih doživeli oz. videli ali slišali zanje, jih ovrednotijo ter svojo oceno utemeljijo;</p> <p>10) vrednotijo svoja dejanja in dejanja drugih ter utemeljijo svojo oceno,</p> <p>11) obnovijo poslušano/prebrano besedilo,</p> <p>12) prvine stvarnosti uvrstijo v ustrezno skupino (z nadpomenko/poimenovanjem celote, katere del so).</p>

3.2.2 Učenci pišejo krajša preprostejša prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oz. naravnem okolju ter o tem, kar so doživeli/videli/slišali/brali.

1.	2.	3.
<p>Ob zgledu narekujejo učitelju kratke preproste opise, oznake in pripovedi -- pri tem posnemajo značilno zgradbo določene besedilne vrste; tako vadijo ločevanje govorjenja od pisanja.</p>	<p>Pisno odgovarjajo na učiteljeva pisna vprašanja o sebi, svojem okolju in o tem, kar so doživeli/videli/slišali/brali.</p>	<p>1) Pisno odgovarjajo na učiteljeva pisna vprašanja o sebi, svojem okolju in o tem, kar so doživeli/videli/slišali/brali.</p> <p>2) Ob zglelih pišejo kratke preproste opise, oznake in pripovedi ter obnove.</p>

4. Učenci sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila.

4.1 Učenci sprejemajo umetnostna besedila.

4.1.1 Učenci poslušajo (in gledajo) umetnostna besedila.

1.	2.	3.
<p>1 Razvijajo zmožnost poslušanja umetnostnega besedila in gledanja lutkovne in gledališke predstave ter filma. Prepoznajo <i>govorno situacijo poslušanja umetnostnih besedil</i>. Ob poslušanju besedilo v mislih dopolnijo s svojimi domišljjskimi podobami in ga povezujejo s svojim izkustvenim in čustvenim svetom.</p>		
<p>2 Razvijajo sposobnost za identifikacijo z eno izmed književnih oseb:</p> <p>1) V mislih oblikujejo <i>svojo</i> domišljjsko čutno podobo književne osebe. Podatke iz besedila dopolnijo s podobami iz vsakdanje izkušnje ter domišljjskimi slikami, ki izvirajo iz poslušanja oz. gledanja drugih umetnostnih del. Najdejo podobnost med seboj in književno osebo (= vrata za identifikacijo).</p> <p>2) Besedilno stvarnost opazujejo iz <i>svojega zornega kota</i>.</p> <p>3) Zaznavajo motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz lastne izkušnje.</p>		
		<p>1) Prepoznavanje glavne in stranske književne osebe.</p> <p>2) Privzemajo zorni kot ene izmed književnih oseb (identifikacijske figure).</p> <p>3) Razumejo dve skupini motivov za ravnanje književne osebe ("dobra": "slaba" oseba).</p>
<p>3 Razvijajo sposobnosti doživljanja in razumevanja besedilne stvarnosti:</p> <p>1) V mislih oblikujejo domišljjsko čutno predstavo dogajalnega prostora tako, da povežejo besedilo s prostori, ki jih poznajo iz svojega življenja in iz drugih umetnostnih del.</p> <p>2) Prepoznavajo dva časa: <i>danes in nekoč</i>. Sledijo kronološkemu zaporedju dogodkov.</p> <p>3) Začenjajo zaznavati mejo med domišljjskim in realnim.</p> <p>4) Posamezne literarne motive sprejemajo kot zaključene celote.</p> <p>5) Razumejo, da je avtor besedila nekdo drug kot tisti, ki jim pripoveduje (= učitelj).</p>		
		<p>1) Ločijo realni in domišljjski svet, razlikujejo pravljični dogajalni prostor in realni dogajalni prostor pripovedi.</p> <p>2) Začenjajo ločevati pravljice in pripovedi o realnih zgodovinskih dogodkih.</p> <p>3) Razumejo funkcijo prehoda med obema plastema v domišljjski pripovedi.</p> <p>4) Razvijajo razumevanje vzročno-posledičnega zaporedja literarnih motivov.</p>
<p>4 Književne zvrsti in vrste: Ob imenu književne vrste in po poslušanju nekaj povedi (verzov) si priključijo v spomin svoje literarnoestetske izkušnje s to literarno vrsto. Na podlagi tega oblikujejo svoja pričakovanja.</p>		
<p>4.1 Poezija:</p> <p>1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi ob poslušanju interpretativnega branja pesmi (branje sošolca, učiteljevo branje, poslušanje posnetka). <i>I. Gruden: Pesmica o čričku</i></p> <p style="text-align: center;"><i>O. Župančič: Zvonovi</i> <i>N. Grafenauer: Kokosenzacija</i></p> <p>2) Ob poslušanju branja pesmi in poslušanju recitacije zaznavajo ritem pesmi in doživljajo razliko med hitrim in počasnim ritmom. Na menjave ritma se čustveno odzovejo. <i>O. Župančič: Pismo</i></p> <p style="text-align: center;"><i>J. Stritar: Žabja svatba</i></p> <p>3) Zaznajo rimo kot zvočni lik ter po poslušanju ponovijo rimate dvojice besed. <i>M. Rainer: Žabeceda</i></p> <p>4) Ob poslušanju razvijajo asociativne sposobnosti: iščejo tematsko (osrednjo) besedo ter nizajo svoje asociacije ob taki besedi. <i>V. Brest: Bele snežinke</i> <i>D. Radovič: Malim so všeč</i> <i>K. Kovič: Zlata ladja</i></p>		

GRADIVO

<p>7) Ustrezno reagirajo na čustvene sestavine besedila in besedilo označujejo na podlagi <i>V. Jeraj: Uspavanka</i></p> <p>9) Razumejo sporočilnost poslušanega besedila. Povezujejo slušno besedno gradivo z zvočno opremo besedila (šumi, glasba), doživljajo "zvočno prostornino" posnetega besedila.</p>	<p>S. Kosovel: <i>Kje?</i></p>	<p>5) Razlikujejo pomensko podobne besede na podlagi različne čustvene obarvanosti besede in sobesedila. <i>S. Kosovel: Sonček boža tačiče</i></p> <p>6) Razumejo in pojasnjujejo preproste primeri. <i>N. Grafenauer: Pravljica</i></p> <p>8) Prepoznajo vidne in slušne sestavine pesemskih slik (barve, oblike, zvoki). <i>S. Kosovel: Večer</i></p>
<p>4.2 Proza: Pravljico prepoznajo po treh elementih: - formalni začetek, - preteklik, - za pravljico značilni pripovedni ton. <i>Grimm: Rdeča kapica</i></p>	<p>Prepoznajo za pravljico značilne: - književne osebe, - formalni konec, - pravljici lok. <i>Grimm: Sneguljica</i></p>	<p>Opazijo razliko med pravljico in pripovedjo, v kateri je besedilna stvarnost podobna svetu, v katerem živijo. <i>E. Peroci: Moj dežnik je lahko balon</i> <i>L. Kovačič: Tejko zida hišo</i></p>
<p>4.3 Dramatika:</p> <p>1) Ogleddajo si gledališko predstavo in lutkovno predstavo (lahko tudi na video posnetku). Primerjajo prebrano pravljico in predstavo po isti predlogi. Tako spoznavajo značilnosti književnosti in gledališča.</p> <p>2) Prepoznajo glavne osebe, zaznavajo in doživljajo dogajalni prostor gledališča in druge prvne gledališkega dogodka. Razumejo potek dogajanja v predstavi in sporočilo povezujejo z lastnimi izkušnjami.</p>		
<p>3) Poslušajo radijsko igro, oblikujejo domišljjsko čutno podobe oseb na podlagi posebnosti govora osebe in zvočne opreme radijskega besedila. <i>S. Makarovič: Volk in sedem kozličkov</i></p>	<p>3) Vsebino govora, način govora in zvočno opremo v radijski igri povezujejo v bogatejše domišljjske podobe ter tako razvijajo eidetsko-predstavno zmožnost. <i>F. Milčinski: Zvezdica Zaspanka</i></p>	<p>3) Dojemajo že posamezne simbolične prvne zvočne opreme radijske igre. <i>F. Puntar: A</i></p>
<p>4) Ogleddajo si risanke in upovedujejo zgodbo. Prepoznajo besedilne klišee. Preberejo besedilo in si ogledajo risanko, posneto po predlogi, ter spoznavajo značilnosti medijev.</p> <p>5) Ogleddajo si otroški film. Če je film posnet po literarni predlogi, primerjajo obe besedili in spoznavajo posebnosti medijev. Spoznavajo razlike med risanko in filmom.</p>		

4.1.2 Učenci berejo umetnostna besedila.

1.	2.	3.
<p>1 Sami skušajo brati zgodbo ob znani slikanici, "berejo" ilustracije in posamezne dele besedila ter pesmi, ki jih znajo na pamet.</p>	<p>1 Po poslušanju berejo literarno besedilo. Tih (poltiho) berejo krajše neznan besedilo (slikanico). Po predhodni pripravi berejo na glas.</p>	<p>1 Berejo neznan literarno besedilo tih in poltiho. Koncentrirano berejo daljša besedila, po predhodni pripravi berejo glasno.</p>
<p>2 Razvijajo zmožnost ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom: Branje umetnostnega besedila prepoznajo kot posebno situacijo in pripravijo ustrezen model odzivanja: književno doživetje bodo morali po potrebi popraviti.</p>		
<p>3 Razvijajo zmožnost za identifikacijo z eno izmed književnih oseb: Vrata za identifikacijo najdejo tako, da poiščejo podobnosti med književno osebo in seboj.</p>		
<p>1) V mislih oblikujejo domišljjsko čutno predstavo književnih oseb tako, da se ob branju spomnijo, kakšno so si <i>to</i> osebo predstavljali, ko so poslušali zgodbo/pesem.</p> <p>2) Besedilno stvarnost opazujejo iz svojega zornega kota.</p> <p>3) Prepoznajo dobre in slabe književne osebe.</p>	<p>Zmožni so se identificirati s književno osebo, ki je sicer nekoliko drugačna od njih samih, a jim je po drugi strani še zelo podobna.</p>	<p>1) Prepoznajo glavne in stranske književne osebe, ločijo glavno osebo in njenega nasprotnika.</p> <p>2) Privzemajo zorni kot ene književne osebe (identifikacijske figure).</p> <p>3) Razumejo tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz izkustvenega sveta.</p>

4 Razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja besedilne stvarnosti:		
	<p>1) V mislih si oblikujejo domišljjsko čutno predstavo dogajalnega prostora, in sicer tako, da se ob branju spomnijo, kakšen so si <i>ta</i> dogajalni prostor predstavljali, ko so besedilo poslušali.</p> <p>2) Prepoznajo le dva časa: <i>danes</i> in <i>nekoč</i>. Sledijo kronološkemu toku dogodkov.</p> <p>3) Sprejemajo posamezne literarne motive kot zaključene celote.</p>	<p>1) Oblikujejo si domišljjsko čutno predstavo dogajalnega prostora, in sicer tako, da povezujejo besedilo s svojimi domišljjskimi slikami ter s prostori, ki jih poznajo iz vsakdanjega sveta in iz umetnostnih del (književnost, ilustracija, film, risanka).</p> <p>2) Dogajalni čas prepoznajo tudi iz posrednih besedilnih signalov (besede <i>kočija</i>, <i>goldinar</i> itd.)</p> <p>3) Razvijajo razumevanje vzročno-posledičnega zaporedja literarnih motivov.</p> <p>4) Zaznavajo razliko med dogajanjem v domišljiji in realnem svetu.</p>
5 Književne zvrsti in vrste: Ob imenu književne vrste oz. po poslušanju nekaj povedi (verzov) si priključijo v spomin <i>svoje</i> literarnostetske izkušnje s <i>to</i> književno vrsto. Na podlagi tega oblikujejo svoja pričakovanja.		
5.1 Poezija:		
<p>4) Razumljivo recitirajo pesem, ki so se jo naučili na pamet.</p> <p>7) Zaznavajo in doživljajo glavne motive v pesmi.</p> <p>8) Ustrezno reagirajo na čustvene sestavine besedila in besedilo označujejo na podlagi lastnega literarnega doživetja (vesela, žalostna pesem).</p> <p>9) Razumejo sporočilnost oziroma temo besedila.</p>	<p>1) Učenci zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi. Zvok besede in zvočno slikanje (onomatopoijo) povezujejo s podobami, ki jih vzbuja besedilo.</p> <p>2) Zaznavajo ritem pesmi in ga povezujejo z njeno sporočilnostjo.</p> <p>3) Zaznavajo rimo kot zvočni lik.</p> <p>5) Zaznavajo likovno podobo besedila.</p> <p>6) Razumejo in pojasnjujejo preproste primere.</p> <p>7) Prepoznajo vidne in slušne sestavine pesemskih slik (barve, oblike, zvoki).</p> <p>9) Besedilo na ravni teme primerjajo z že poslušanimi oziroma prebranimi besedili.</p>	
5.2 Proza: Ob poslušanju brani odraslega "berejo" tiste dele pravljic , ki jih znajo na pamet.		
<p>1) Berejo bogato ilustrirane pravljice.</p> <p>2) Berejo pravljice, ki jih poznajo.</p> <p>3) Berejo dvodelne in tridelne pravljice.</p> <p>4) Prepoznajo: formalni začetek in konec pravljice, pretekli čas, za pravljico značilne književne osebe in čudeže.</p>	<p>1) Berejo pravljice in pripovedi.</p> <p>2) Prepoznajo značilni pravljični lok.</p> <p>3) Spoznavajo mejo med realnim in domišljjskim svetom ter vedo, da je besedilna stvarnost v pripovedi podobna svetu, v katerem živijo.</p>	
5.3 Dramatika:		
<p>1) V razredu uprizorijo besedilo, s tem pa literaturo nadgradijo z gledališkimi izraznimi sredstvi (izdelava lutk, dramatizacija, učenje vlog na pamet).</p>	<p>2) Samostojno berejo krajše besedilo po vlogah. Za dramsko osebo poiščejo pimeren glas in ga spreminjajo glede na spreminjajoče se lastnosti oseb.</p> <p>3) Ob branju krajšega dramskega prizora razlikujejo navedbo osebe in njen dramski govor.</p>	

4.2 Učenci interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila.

4.2.1 Učenci govorno interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila.

1.	2.	3.
<p>1 Razvijajo zmožnost branja leposlovja: Razlikujejo dve vrsti govorjenja: - govorjenje o stvarnosti in - govorjenje o domišljjskih svetovih.</p>	<p>Kot tvorci domišljjskih zgodb uporabljajo poseben način govora, t. i. "pravljичni ton".</p>	<p>S posebej oblikovanim govorom označijo osebe, ponazarjajo razpoloženje besedila in doživeto recitirajo pesemsko besedilo, ki so se ga naučili na pamet.</p>
<p>2 Razvijajo zmožnost identifikacije: O književni osebi govorijo kot o sebi. Upovedujejo tudi podobe svojih vrstnikov, živali in predmetov ter se tako postopoma odmikajo od egocentričnega izbora identifikacijske osebe.</p>		
<p>3 Razvijajo zmožnost izražanja o besedilni stvarnosti: 1) Upovedujejo domišljjsko čutne predstave osrednjih književnih oseb, in sicer tako, da lastne predstave soočajo s predstavami sošolcev. 2) Upovedujejo domišljjsko čutno predstavo književnega prostora, pri tem primerjajo svoje predstave s predstavami sošolcev. 4) Govorno obnavljajo zgodbo tako, kot so jo slišali.</p>	<p>1) Upovedujejo domišljjsko čutne predstave književnih oseb in pri tem upoštevajo podatke iz literarnega besedila. 2) Pri upovedovanju upoštevajo omejitve, ki jih postavljajo književno besedilo. 3) Govorijo o dogajalnem času in tvorijo lastno besedilo na podlagi dveh "znakov" (nekoč - pravljica; danes - stvarnost).</p>	<p>1) Upovedujejo podobe, čustva in razpoloženja književnih oseb, pri tem pa ugotovitve utemeljujejo v konkretnem besedilu. 2) Upovedujejo dogajalni prostor tudi z upoštevanjem elementov prostora iz drugih besedil. Književna besedila med seboj primerjajo. 4) Pripovedujejo skraćeno obnovo književnega dogajanja. 5) Odgovarjajo na vprašanja kot <i>zakaj se je kaj zgodilo in kakšne posledice je imelo</i> kako dejanje.</p>
<p>6) Tvorijo govorna besedila z različnimi pripovedovalci (npr. kako bi isto besedilo povedali različno stari pripovedovalci). 7) Govorno upovedujejo domišljjske svetove, in sicer tako, da dogajanje v njih teče v skladu z njihovimi željami.</p>		
<p>4 Književne zvrsti in vrste: 4.1 Poezija: 1) Izražajo zvoke z jezikovnimi in nejezikovnimi sredstvi. 2) Tvorijo izrazita ritmična besedila. 3) Iščejo besede, ki se rimajo. Memorirajo in deklamirajo pesmi s praviimi rimami. 5) Izmišljajo si nove besede (nesmiselnice); besede daljšajo in krajšajo. 8) Spontano oziroma vodeno govorijo o domišljjsko čutnih podobah, ki jih zaznavajo ob sprejemanju besedila. Tvorijo lastne podobe (motive). 9) Govorno povzamejo vsebino besedila in jo povezujejo z lastnimi izkušnjami.</p>	<p>1) Tvorijo zvočne nize, prepoznajajo in posnemajo izrazite vzorce iz pesmi, po vzorcu tvorijo onomatopojio. 3) Tvorijo rimane verze tako, da dopolnjujejo manjkajoče rime na koncu verza. 5) Tvorijo nove besede po vzorcu iz besedila. 6) Asociativne sposobnosti razvijajo z igro primerjanja (x je y kot z). 7) Nizajo prilastke ob tematskem jedru in tako razvijajo sposobnost razumevanja besednih zvez.</p>	<p>3) Tvorijo daljša rimana besedila (enokitične pesmi). 4) Tvorijo sopomenske nize (nevtralna in zaznamovana raba). 5) Besede tvorijo po vzorcu iz besedila in sestavijo besedilo, ki vključuje nove tvorjenke. 9) Poustvarjajo besedilo na podlagi iste teme.</p>
<p>4.2 Proza: Pripovedujejo pravljice, ki so jim jih brali, ali si izmišljajo svoje. Pri pripovedovanju uporabljajo pravljичni ton in osrednje strukturne prvine pravljic (začetek, preteklik).</p>	<p>Pri tvorjenju pravljic uporabljajo že večje število pravljичnih prvin (konec, čudežni preobrti in predmeti ipd.).</p>	<p>1) Poznajo strukturo pravljice in tvorijo narobe pravljice oz. povezujejo več pravljic. 2) Tvorijo pripoved, tj. besedilo, ki je omejeno z zakonitostmi realnega sveta.</p>
<p>4.3 Dramatika: 1) Sodelujejo v dialoški domišljjski igri vlog. Samostojno izdelajo lutke in izvedejo prve gledališke improvizacije na podlagi znanih zgodb. Skupinsko govorno dramtizirajo pravljico. <i>Grimm: Rdeča kapica</i> 2) Neposredno po branju oziroma po ogledu gledališke ali lutkovne predstave ali poslušanju radijske igre izražajo svoje razumevanje besedila.</p>	<p><i>G. Vitez: Zrcalce</i></p>	<p>1) V skupini dramtizirajo pesem ali prozno besedilo. Spremembo razpoloženja izražajo s spremembo glasu in gibom. <i>H. C. Andersen: Grdi raček</i></p>

4.2.2 Učenci pisno interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila.

1.	2.	3.
1 Pišejo: - o lastnih domišljjskih svetovih in - o lastnem doživljanju književnosti.		
2 Razvijajo zmožnost za identifikacijo: Upovedujejo domišljjske svetove tako, da postavijo sami sebe za osrednjo književno osebo oz. projicirajo svoje lastnosti v vrstnika, žival, predmet. Tako si utrjujejo stališče, da govori književnost o zanimivih stvareh, ki so jim blizu in so pomembne.		
3 Razvijajo zmožnost izražanja besedilne stvarnosti:		
1) Narišejo svojo domišljjsko čutno predstavo besedilne stvarnosti.	1) Domišljjsko čutne predstave izražajo s kombinacijo risbe in zapisa. 2) S kombinacijo risbe in zapisa (npr. strip) postopoma upovedujejo motive za ravnanje oseb.	1) Zapisujejo predstave identifikacijske osebe ter stranskih oseb. Posebej so pozorni na čustvovanje in značajske lastnosti oseb. 2) Kot avtorji besedila pojasnjujejo razloge za ravnanje svojih književnih oseb.
3) Rišejo domišljjsko čutno predstavo književnega prostora, pri tem pa ima glavni poudarek njihova lastna domišljjska dejavnost.	3) Risbe dopolnjujejo z zapisi, upoštevajo pa že omejitve, ki jih postavlja umetnostno besedilo.	3) Pišejo o svojih predstavah dogajalnega prostora, pri tem pa upoštevajo oznake v umetnostnem besedilu.
5) Obnavljajo zgodbo; dogajanje prikazujejo s pomočjo sličic, niza sličic (strip) in sheme dogajanja.	4) Upovedujejo dvojce različnih besedilnih stvarnosti na podlagi: - dogajanja v preteklem času (nekoč - pravljica) ter - dogajanja v sedanjosti (danes - aktualnost dogajanja).	5) Ločujejo, kaj je bistveno in kaj ni, zato že napišejo skrženo obnovo literarnega dogajanja.
4 Književne zvrsti in vrste		
4.1 Poezija:		
6) Nizajo prilastke ob tematskem jedru. 7) Spontano oziroma vodeno izražajo videnje eidetskih podob , in sicer s pomočjo risbe. 8) Razumevanje tematike besedila izražajo z ilustriranjem pesmi.	1) Občutek za zvočnost jezika razvijajo tako, da iščejo besedne dvojice, ki se rimajo.	1) Verze dopolnjujejo z besedami, ki se rimajo . 2) Zapisujejo asociacije ob besedi (tematski besedni asociogram). 3) Likovno oblikujejo besede in tematski besedni asociogram ("slikanje z besedami"). 4) Tvorijo nove besede po besedotvornem vzorcu. Cilj je, najti čim bolj izvorno rešitev. 5) Asociativne sposobnosti razvijajo z igro primerjanja (x je y kot z).
4.2 Proza:		
Pravljice "pišejo" tako, da nizajo sličice, ki upodabljajo dogajanje.	Kombinirajo sliko in besedo (izdelujejo slikanice).	7) Pisno upovedujejo videnje pesemskih slik. 8) Razumevanje teme izražajo s strnjnim povzemanjem sporočilnosti in ustvarjalnim nadgrajevanjem pesmi.
4.3 Dramatika:		
Pišejo pravljice tako, da nizajo sličice, ki upodabljajo dogajanje.		1) Pišejo pravljice na podlagi njenih značilnih strukturnih prvin (začetek, konec, osebe ipd.) 2) Pišejo pripoved , tj. besedilo, ki je omejeno z zakonitostmi realnega sveta.
Pišejo prizore po strukturi dramskega besedila (oseba, odrsko navodilo, govor). V dramsko besedilo pretvarjajo prozna besedila (dramatizacija).		

5. Učenci pri govorjenju razvijajo svojo slovarsko, slovnično, pragmatično in pravorečno zmožnost, s pisnimi vajami pa pravopisno zmožnost.

1.	2.	3.
<p>1 Bogatijo si besedni zaklad:</p> <p>1.1 Poimenujejo bitja/predmete na slikah.</p> <p>1.2 Nizajo asociacije na dano besedo.</p> <p>1.3 Besedam iščejo protipomenke in besede iste tematike.</p> <p>1.4 Po analogiji tvorijo manjšalnice, ljubkovalnice in ženski par moškemu.</p>	<p>1.1 Poimenujejo bitja/predmete na slikah.</p> <p>1.2 Nizajo asociacije na dano besedo.</p> <p>1.3 Besedam iščejo so- in protipomenke.</p> <p>1.4 Po analogiji tvorijo pridevniške izpeljanke iz samostalnika in glagola (npr. za svojino, snovnost, izvor, namembnost) ter ugotavljajo njihov pomen v besednih zvezah.</p>	<p>1.1 Poimenujejo bitja/predmete na slikah.</p> <p>1.2 Nizajo asociacije na dano besedo.</p> <p>1.3 Besedam iščejo so-, proti- ter nad- in podpomenke.</p> <p>1.4 Po analogiji tvorijo samostalniške izpeljanke iz glagola in pridevnika ter ugotavljajo njihov pomen.</p>
<p>2 Opazujejo bitja/predmete:</p> <p>2.1 Ugotavljajo njihovo število/količino ter povedo, koliko je bitij/predmetov in česa je enako/več/manj -- pri tem vadijo izrekanje količine z glavnimi števnikami in prislovi mere (npr. <u>malo/veliko</u>) ter pravilno rabo samostalnika in povedkovega izraza ob količinskih izrazih.</p> <p>2.2 Določijo jim vrstni red in povedo, kaj je bilo prvo, drugo ... -- pri tem vadijo pravilno rabo vrstnilnih števnikov.</p> <p>2.3 Primerjajo njihove lastnosti ter povedo, kateri predmet je večji/manjši, večji/največji -- pri tem vadijo stopnjevanje pridevnikov, in sicer:</p> <p>1) pravilno rabo opisnega stopnjevanja/stopnjevanja z obrazili ter</p> <p>2) pravilno tvorjenje priponskega primernika in presežnika.</p> <p>2.4 Ugotavljajo njihov položaj in povedo:</p> <p>1) kaj je zgoraj/spodaj, levo/desno, spredaj/zadaj, blizu/daleč, bližje/najbližje.</p> <p>2) kje je kaj -- pri tem vadijo izrekanje prostorskih razmerij z ustreznimi predlogi (npr. <u>v na pod nad pred za med ob pri</u>) in sklonskimi oblikami obpredložnih besed.</p> <p>2.5 Opazujejo njihovo gibanje/premikanje ter povedo, od kod se je kaj kam premaknilo -- pri tem vadijo:</p> <p>1) razumevanje in pravilno rabo vprašalnih prislovov <u>od kod/kam/kje</u>,</p> <p>2) pravilno rabo predlogov <u>v - iz in na - z/s</u>,</p> <p>3) pravilno rabo sklonskih oblik besed ob predlogih za kraj in cilj (prim. <u>v mestu/v mesto</u>).</p>		
<p>3 Opazujejo konkretni dogodek (oz. sličice dejanj istega dogodka):</p> <p>3.1 Povedo, katero dejanje se vrši med njihovim govorjenjem, katero dejanje se je vršilo pred govorjenjem in katero se bo vršilo po njem -- pri tem vadijo:</p> <p>1) pravilno rabo časovnih prislovov <u>zdaj/prej/potem, danes/včeraj/jutri in</u></p> <p>2) pravilno rabo časovnih oblik glagola (sedanjika, preteklika, prihodnjika).</p> <p>3.2 Določijo zaporedje dejanj in ga izrekaajo s časovnimi prislovi <u>najprei/potem/nazadnje oz. z veznikom ko</u>.</p>		
<p>4 Vadijo kritična mesta v praktičnem obvladanju slovnice, npr. :</p> <ul style="list-style-type: none"> - rabo dvojine, - rabo rodnika nam. imenovalnika/tožilnika ob zanikanem povedku, - sklanjanje samostalniških in pridevniških besed, - tvorjenje sedanjika, preteklika, prihodnjika in velednika, - stopnjevanje pridevnika, - ujemanje pridevniške besede s samostalniško, - ujemanje povedka z osebkom, - rabo samostalnika in glagola ob količinskih in mernih izrazih. 		
<p>5 Vadijo ustrezne in vljudne načine pogovarjanja z različnimi naslovniki (npr. z mlajšo/starejšo osebo, z znancem/neznancem).</p> <p>1) Vadijo ustrezno pozdravljanje (glede na čas in glede na naslovnika).</p> <p>2) Vadijo vljudno ogovarjanje oseb z vljudnostnimi ogovori (<i>gospa/gospod</i>).</p> <p>3) Vadijo tikanje in vikanje.</p> <p>4) Vadijo rabo vljudnostnih izrazov <i>prosim, hvala, oprosti</i>.</p>		
<p>Vadijo implicitno in eksplicitno izrekanje govornih dejanj ter izbiranje ustreznih izrazov.</p>		<p>Vadijo implicitno in eksplicitno izrekanje govornih dejanj, za prošnjo tudi posredno, ter izbiranje ustreznih izrazov.</p>
<p>Vadijo vljudne načine izrekanja govornih dejanj ter izbiranje ustreznih izrazov.</p>		
<p>6 Vadijo razločno in naravno govorjenje (npr. vezani izgovor nezložnih predlogov) ter knjižno (nenarečno) izreko.</p>		<p>6 Vadijo težja mesta v knjižni izreki:</p> <p>1) izgovor e, ε, ə, o, ɔ ter drugih glasov glede na pokrajinski/narečni izgovor,</p>

GRADIVO

	2) mesto naglasa, 3) vezani izgovor nezložnih predlogov, 4) stavčni poudarek in intonacijo.
	7 Vadijo težja mesta v pravopisu: 1) zapis o in Ÿ ter nezvočnikov na koncu in sredi besede, 2) zapis soglasniških sklopov lj, nj ipd., 3) rabo velike začetnice na začetku povedi, v osebnih in okoliških zemljepisnih lastnih imenih ter v svojilnih pridevniki iz osebnih lastnih imen, 4) ločeno pisanje predlogov in nikalnice ne , 5) rabo pike, vprašaja in klicaja na koncu povedi ter vejice pri naštevavanju, 6) številčni zapis glavnih in vrstilnih števnikov.

6. Učenci se z učiteljem/med seboj pogovarjajo o svojem jezikovnem okolju.

1.	2.	3.
1) Pogovarjajo se o tem, kaj delamo ljudje z besedami/besednim jezikom, kako/s čim vse si ljudje še lahko sporočamo in kako si sporočila posredujejo živali.	1) Pogovarjajo se o tem, ali vsi ljudje govorijo isti jezik; navedejo imena jezikov, ki jih poznajo. 2) O sebi in članih svoje družine povedo, katere jezike govorijo in kako govorijo doma. Ugotovijo, kateri jezik je zanje materni/prvi in kateri je tuji/drugi. Pogovarjajo se o prednostih maternega jezika pred tujim in o pomenu učenja tujih jezikov. 3) Pogovarjajo se o tem, ali doma govorijo slovensko tako, kot se govori v šoli/po radiu/televiziji.	1) Navedejo imena jezikov, ki jih govorijo ljudje v njihovem okolju. 2) Pogovarjajo se o tem, v katerem jeziku so v Sloveniji in v njihovem okolju napisana javna obvestila, kako se govori v šoli, gledališču, na televiziji ipd. Prepoznajo poseben status slovenskega jezika, tj. državni jezik (na dvojezičnih področjih pa še poseben status italijanskega/madžarskega jezika, tj. uradni jezik). 3) Učenci, katerih materni jezik ni slovenščina, predstavijo sošolcem svoj materni jezik ter povedo, s kom tako govorijo. 4) Pogovarjajo se o tem, ali doma govorijo slovensko tako, kot se govori v šoli/po radiu/televiziji. Navedejo nekaj razlik.

B. Operativizacija izobraževalnih ciljev z vsebinami

1.	2.	3.
1 Učenci vedo, da govorni tok lahko razdelimo na majhne enote (glasove) in da črka predstavlja glasove.		
2 Učenci vedo, da pišemo od leve proti desni, od zgoraj navzdol ter s presledki med besedami.	2 Učenci vedo, da je pisni jezik dogovorjen sistem za predstavljanje ustnega jezika.	2 Učenci vedo, da sta oblika in stil besedila odvisna od okoliščin tvorjenja.
3 Učenci razumejo in sami uporabljajo naslednje izraze:		
- beseda, - črka, - glas, - številka, - pesnik/pisatelj, - naslov, - pesem, pravljica, - film, risanka,	- poved, - besedilo, - lastno ime, - velika/mala začetnica, - pika,	

	<ul style="list-style-type: none"> - vprašaj, - klicaj, - vejica, - materni in tuji jezik, - kitica, - rima, - gledališče, lutkovna igra, - igralec/igralka, oder, 	
		<ul style="list-style-type: none"> - abeceda, - pripovedna, vprašalna, vzključna poved, - obvestilo, opozorilo, prepoved, zapoved, - prošnja, vabilo, zahvala, voščilo, čestitka, - opravičilo, pohvala, opis, oznaka, vest, - državni jezik, - odlomek, - narodna pesem/pripoved, - prevedel/prevedla, - verz, - književna oseba.

C. Predlagana umetnostna besedila

1.	2.	3.
<p>POEZIJA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A. Černež: <i>Jutro, Rak, Tri ptičice</i> - I. Gruden: <i>Pesmica o čričku, Jožek ima hiško</i> - V. Jeraj: <i>Uspavanka</i> - T. Pavček: <i>Juri Muri v Afriki</i> - T. Pregl: <i>Uspavanka, Mama v vrtcu</i> - O. Župančič: <i>Pismo, Kadar se Ciciban joče, Rac, rac, racman, kam racaja, Zvonovi</i> - F. Levstik: <i>Cvilimož</i> - L. Novy: <i>Pika - poka</i> - Ljudske: <i>Stara pesem, Jurček orje, Katarina Barbara,</i> <p><u>Antologije: Pojte, pojte, drobne ptice</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - F. Bevč: <i>Mrak</i> - D. Gorinšek: <i>Maj</i> - N. Grafenauer: <i>Dvojčka, Sladkosned, Trd oreh</i> - S. Kosovel: <i>Kje?, Burja,</i> - M. Košuta: <i>Lestev in sirček</i> - S. Makarovič: <i>Jaz sem jež, Čuk na palici, Pismo</i> - B. Rudolf: <i>Huda mravljica</i> - D. Zajc: <i>Veberica pekarica</i> - O. Župančič: <i>Turek, Zlato v Blatni vasi</i> - G. Strniša: <i>Dedek jež</i> - M. Bor: <i>Srna</i> <p><u>Antologije: Malčkipalčki</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - N. Grafenauer: <i>Kokosenzacija, Pravljica</i> - S. Kosovel: <i>Večer, Otrok s sončnico, Sonček boža tačice</i> - K. Kovič: <i>Zlata ladja, Zdravilo</i> - N. Maurer: <i>Tri luže, Zlati copati</i> - F. Milčinski: <i>Kekčeva pesem</i> - B. A. Novak: <i>Ljubezenska za dečke, Ljubezenska za deklice</i> - T. Pavček: <i>Pretepač, Požrešni volk</i> - L. Prunk-Utva: <i>Kaj je videl Mižek Figa</i> - M. Rainer: <i>Žabečeda, Gobji ples</i> - J. Stritar: <i>Žabja svatba</i> - B. Štampe Žmavc: <i>Opravičilo</i> - F. Lainšček: <i>Pesem - kržišče</i> - Ljudska: <i>Kaj sem prislužil</i> <p><u>Antologije: Sončnica na rami, Primi pesmico za rep</u></p>
<p>PROZA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - F. Bevč: <i>Peter Klepec</i> - F. Levstik: <i>Kdo je napravil Vidku srajčico</i> - K. Kovič: <i>Maček Muri, Zmaj Diredandj</i> - E. Peroci: <i>Muca Copatarica</i> - V. Brest: <i>Prodajamo za gumbe (Čarovnik Ujtata)</i> - D. Zajc: <i>Leteča hišica</i> - Ljudske: <i>Janček Ježek, Mojca Pokrajculja, Povočni mož, Hvaležni medved</i> <ul style="list-style-type: none"> - J. in W. Grimm: <i>Rdeča kapica, Volk in sedem kozličkov, Pepelka ...</i> - M. Leef: <i>Zgodba o Ferdinandu</i> - K. Erben: <i>Lonček, kuhaj!</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - S. Makarovič: <i>Sovica Oka, Papagaj in sir, Zajček gre na luno, Razvajeni vrabček, Pod medvedovim dežnikom, Jazbec in ovčka, Prašičkov koncert</i> - D. Kette: <i>Šivilja in škarjice</i> - L. Suhodolčan: <i>Kuža Luža, Cepecepetavček, Krojaček Hlaček</i> - E. Peroci: <i>Hišica iz kock</i> - D. Zajc: <i>Mlada Breda</i> - F. Godina: <i>Na Novo leto se ne smeš umiti</i> - P. Zidar: <i>Barbarin dežnik</i> <ul style="list-style-type: none"> - J. in W. Grimm: <i>Sneguljčica, Trnuljčica ...</i> - G. Vitez: <i>Zralce</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - L. Kovačič: <i>Zgodbe iz mesta Rič-rač (Tejko zida hišo, Najmočnejši fantek na svetu, Možiček med dimniki, Dva zmerjavca ...), Zgodba o levih in levčku</i> - E. Peroci: <i>Moj dežnik je lahko balon</i> - K. Brenk: <i>Deklica Delfina in lisica Zvitorepka</i> - K. Kovič: <i>Pajacek in punčka</i> - V. Zupan: <i>Plašček za Barbaro</i> - S. Makarovič: <i>Pekarna Miš-maš</i> - S. Rozman: <i>Janko in njegov svet</i> - F. Milčinski: <i>Desetnica</i> - S. Vegri: <i>Jure Kvak-kvak</i> - G. Strniša: <i>Jedca mesca</i> - B. Štampe Žmavc: <i>Popravljalnica igrač</i> - J. Vandot: <i>Kekec in Bedanec</i> - Ljudske: <i>Dvanajst ujcev, Tri botre lističe</i> <ul style="list-style-type: none"> - H. C. Andersen: <i>Cesarjeva nova oblacija, Palčica, Grdi raček, Kraljična na zrnu graha, Vžigalnik</i>

Za branje v nadaljevanjih: - B. Jurca: <i>Anča pomaranča</i> - <i>Babica pripoveduje</i> (slovenske ljudske pripovedi) - <i>Mama Bršljanika</i> (svetovne ljudske pripovedi) - <i>Grimmove pravljice</i> - P. Kovač: <i>Pet kužkov išče pravega</i>	Za branje v nadaljevanjih: - F. L. Baum: <i>Čarovnik iz Oza</i> - S. Makarovič: <i>Miška spi</i> - K. Kovič: <i>Moj prijatelj Piki Jakob</i> - K. Brenk: <i>Prigode koze Kunigunde</i> - A. Lindgren: <i>Pika Nogavička</i> - C. Colloidi: <i>Ostržek</i>	Za branje v nadaljevanjih: - J. M. Barrie: <i>Peter Pan v Kensingtonskem parku</i> - <i>Bisernica</i> - S. Makarovič: <i>Kosovirja na leteči žlici</i> - K. Čukovski: <i>Doktor Jajboli</i> - A. A. Milne: <i>Medved Pu</i> - A. Lindgren: <i>Ključek s strehe</i>
DRAMATIKA: - S. Makarovič: <i>Volk in sedem kozličkov</i>	- F. Milčinski: <i>Zvezdica Zaspanka</i>	- F. Puntar: <i>A</i> - F. Rudolf: <i>Marsovčki hočejo na Zemljo</i> - V. Modemdorfer: <i>O tem, kako je smetnjak postal oblak</i> - D. Poniž: <i>Najlepša beseda</i> - B. A. Novak: <i>Mala in velika Luna</i> - F. Zdenek: <i>Tobija</i>

Didaktična navodila za uresničevanje učnega načrta

Didaktično priporočljiva učna sistema za razvijanje učenčevih sporazumevalnih, spoznavnih in ustvarjalnih zmožnosti v prvem triletju osnovne šole sta predvsem projektno učno delo in celostni pouk, ki zagotavlja povezanost z otrokovim predznanjem, z aktivnostmi iz njegovega izkušniškega sveta ter povezavo sporazumevalnih dejavnosti tudi pri vsebinah drugih predmetov. Učenci razvijajo sposobnosti in znanje zlasti ob aktivnih oblikah učenja, kot so sodelovalno učenje, učenje z odkrivanjem, problemsko učenje in učenje s pomočjo didaktične igre.

Predmet slovenščina je torej vsebinsko in preko dejavnosti učencev tesno povezan z drugimi predmeti. To velja tudi za t. i. začetno opismenjevanje, ki traja celo triletnje in ki se ga ne omejuje le na predmet slovenščina, saj gre za spontano funkcionalno opismenjevanje, ki obsega tri razvojne faze. Te faze predbralnega/predpisalnega in bralno/pisalnega razvoja, ki se v povezavi z drugima prvotnima sporazumevalnima dejavnostma (poslušanje, govorjenje) glede na individualizacijo časovno različno realizirajo, načelno veljajo v glavnem za večino otrok, ki razvojno ne zaostajajo niti ne prehitveajo:

1. razred odgovarja **slikovni fazi**, ko se otrok ozavešči o pojavu pisanja in branja, pridobiva elemente glasovnega zavedanja, grafomotorične in čutne sposobnosti, poskuša spontano prosto pisati in brati,
2. razred **abecedni fazi**, kjer se otrok sistematično opismenjuje (velike in male tiskane črke, lahko že tudi male pisane),
3. razred **pravopisni fazi**, kjer usvoji še velike (lahko še male) pisane črke, se uri v branju in pisanju ter poskuša obvladovati osnove pravopisa, pravorečja in slovnice.

Težišče opismenjevanja je v drugem in tretjem razredu, zato je v prvem razredu več poslušanja in govorjenja, v drugem razredu več branja in pisanja, v tretjem pa je delež poslušanja, govorjenja, branja in pisanja enak. Učenci prvega razreda, ki predvsem poslušajo in govorijo, se pripravljajo tudi na začetno pisanje in branje, in sicer z razvijanjem t. i. predbralnih in predpisalnih spretnosti, ki pa jih razvijajo tudi pri drugih predmetih, ne le pri slovenščini; spodbuja pa se tudi spontano branje in pisanje. V sklop razvijanja predbralnih/predpisalnih spretnosti sodijo tudi nekatere dejavnosti pri poslušanju, npr. razčlenjevanje poslušanega gradiva na besede, zloge in glasove, prepoznavanje glasov in mesta naglasa v besedi ter posnemanje globalne zgradbe zapisanega besedila po poslušanju vzorčnih besedil (pri narekovanju učitelju/učiteljici).

Učenci opravljajo poleg vstopanja v svet branja in pisanja še druge dejavnosti: sodelujejo v dvogovornem sporazumevanju, sprejemajo in tvorijo neumetnostna besedila, sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila, razvijajo svojo slovarsko, slovnično, pragmatično, pravorečno in pravopisno zmožnost ter svoje zavedanje jezika.

Pomembna dejavnost je pogovarjanje z učiteljem, sošolci in drugimi sogovorniki — učenci načrtovano in vodeno razvijajo svojo zmožnost za dvogovorno sporazumevanje, kar je ena od bistvenih prvin socializacije (in sodelovalnega učenja); usposablja pa se tudi za dvogovorno sporazumevanje preko zapisanih (zlasti zasebnih in javnih) besedil.

Učenci sprejemajo in tvorijo svoji starosti, spoznavnim in sporazumevalnim zmožnostim, izkušnjam in potrebam ustrezna neumetnostna, predvsem poljudnoznanstvena besedila, ki so posredovana neposredno ali preko medijev. Neumetnostna besedila se vsebinsko povezujejo z vsebinami drugih predmetov. Učenci se pri predmetu slovenščina navajajo na razmišljujoče in kritično sprejemanje neumetnostnih besedil (tj. prepoznavajo temo in bistvene podatke ter izražajo svoje mnenje/stališče), pri tvorjenju besedil pa si uzaveščajajo govornje/pisanje kot skrbno načrtovano dejanje, s katerim se posredujejo misli, stališča, prepričanja, želje, čustva ipd. in s katerim se vpliva na misli, stališča, prepričanja, želje ... poslušalca/bralca.

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedil je odvisna od učenčeve jezikovne zmožnosti, zato učenci z lastno dejavnostjo (npr. z vajami) razvijajo svoj besedni zaklad in zmožnost izražanja preprostih razmerij v stvarnosti (npr. količinskega, prostorskega, časovnega), odpravljajo najpogostejše slovnične napake ter usvajajo osnovna pravila knjižne izreke, pravilnega pisanja ter ustrezne rabe določenih jezikovnih znamenj.

Učenci sprejemajo in tvorijo ne le neumetnostna, temveč tudi umetnostna besedila (in sicer je sprejemanju/tvorjenju neumetnostnih besedil namenjenih 60 % ur predmeta, sprejemanju/tvorjenju umetnostnih besedil pa 40 %, ker opismenjevanje poteka predvsem na neumetnostnih besedilih); pri tem si uzaveščajajo temeljne razlike v sprejemanju, tvorjenju in zgradbi neumetnostnih in umetnostnih besedil.

Književna vzgoja v prvem triletju osnovne šole temelji na komunikacijskem pouku književnosti. To pomeni, da sta v središču šolskega branja leposlovja književno besedilo in otrok, učitelj pa pri branju vzpodbuja prekrivanje pomenskega polja besedila (tema in predstavnost besedila) in otrokovega obzorja pričakovanj, ki izvira iz njegove zunajliterarne in medbesedilne izkušnosti (doživetje v realnosti in ob branju leposlovja).

Branje umetnostnih besedil v šoli praviloma ni povezano s tematiko ostalih predmetov, pač pa učencem ponuja možnost za polno literarno-estetsko doživetje. Da bi bilo tako doživetje čim bolj intenzivno, je potrebno otroka za branje motivirati, nato pa njegove odzive na besedilo voditi do otrokovih poustvarjalnih besedil. V celotnem postopku je potrebno vzpodbujati ustvarjalnost in upoštevati individualne razlike pri doživljanju besedil. Dialoškost književnosti, ki je eno od temeljnih načel, vsebuje naslednja priporočila:

- izhodišče šolske interpretacije je branje književnosti (v prvem triletju namesto branja učenci spoznavajo literaturo predvsem preko poslušanja),
- otrokovo subjektivno doživetje literarnega besedila se v analizi besedila sooča z doživetji ostalih otrok in z učiteljevim branjem dela,
- izbor učnih oblik je tak, da omogoča doživljajsko dejavnost čim več učencem.

Šolska interpretacija književnosti poteka po postopku, ki je priporočeni model za razvijanje bralne sposobnosti. Faze tega postopka so:

- uvodna motivacija,
- najava besedila, lokalizacija in interpretativno branje,
- premor po branju,
- izražanje doživetij ter analiza, sinteza in vrednotenje,
- ponovno branje in nove naloge.

V prvem triletju je za kvaliteten stik s književnostjo pomembna predvsem uvodna motivacija, ki je hkrati čustvena (v učencih vzbudi čustva, ki se povezujejo z istovrstnimi sestavinami literature) in

predstavna (vzbujanje miselnih slik, asociacij). Na ravni konkretnih oblik uvodne motivacije velja poudariti uporabnost jezikovnih domišljjskih iger (preobražanje besed, vzbujanje predstav, oblikovanje zgodb, predelava besedilnih vzorcev) ter izkušenskih motivacij. Poleg jezikovnih so uporabne tudi nejezikovne motivacije (glasbene, likovne in gibalne).

Ker v prvem triletju učenci literaturo sprejemajo pretežno preko **poslušanja** (poslušanje učiteljevega interpretativnega branja, poslušanje posnetkov), so besedila, s katerimi je mogoče dosegati funkcionalne cilje, navedena predvsem v okviru razdelka *Cilji pri poslušanju/gledanju umetnostnega besedila*. Hkrati pa velja poudariti še troje:

- prvine in dejavnosti, ki jih zajemata razdelka o poslušanju/gledanju in branju, je potrebno povezovati z *vsemi* umetnostnimi besedili (poleg temeljnih besedil s seznama *Predlagana umetnostna besedila* se v šolski interpretaciji pojavljajo tudi druga besedila po izboru učencev ali učitelja);
- pri književni vzgoji je funkcija tvorjenja besedila predvsem izražanje literarnoestetskega doživetja in poglobljanje stika z literaturo;
- povezovanje kake prvine in konkretnega besedila ne pomeni, da bi se šolska interpretacija omejila le na eno prvino. Šolska interpretacija zajame tudi druge prvine besedilne stvarnosti in sporočilnosti, tako da je izpostavljena prvina v interpretaciji le poudarjena.

Ob razdelitvi funkcionalnih ciljev po dejavnostih je potrebno upoštevati:

- povezanost dejavnosti (npr. poslušanja z govorjenjem in branjem),
- povezanost posameznih plasti besedila (npr. značilne književne osebe v pravljici z razvijanjem sposobnosti za identifikacijo) ter
- avtonomijo umetnostnega besedila ob le delni korelaciji z jezikovnim poukom ter likovno, glasbeno in gibalno vzgojo.

Pri književni vzgoji so dejavnosti sprejemanja (branje, poslušanje) praviloma nadrejene dejavnostim tvorjenja (govorjenje, pisanje). Med dejavnostmi sprejemanja je največ časa namenjenega poslušanju, saj otroci še ne berejo samostojno. Otroci **poslušajo** (in **gledajo**): učiteljevo pripovedovanje in branje, radijske igre, lutkovne predstave, otroške mladinske predstave, otroške filme in risanke.

V **samostojno branje** literature vstopajo individualizirano in drseče, ko je njihova bralna sposobnost že avtomatizirana. Prva besedila, ki jih berejo samostojno, so znana. Otroci naj zato v predbralnem obdobju vsaj nekaj pravljic in pesmic spoznajo tako dobro, da jih znajo skoraj na pamet.

Šolsko branje/pripovedovanje književnosti se povezuje:

- s projektom *družinskega branja*, kjer se ohranja vzorec skupnega (npr. večernega) branja književnosti. Za šolarje je to prijetno doživetje in ne le stresna situacija. Tako pridobiva otrok prve bralne izkušnje, v branje se vključuje postopoma, sprva »bere« zraven staršev le naslove ali nekatere dobro znane dele besedila;
- to branje se povezuje tudi z *metodo dolgega branja v šoli*, kjer bere učitelj učencem v nadaljevanjih npr. daljšo pravljico ali fantastično pripoved, ki jo otroci globoko doživljajo, ji pa zaradi obsega kot začetni bralci še niso kos;
- *branje na deževen dan* se uresničuje kot prijetno doživetje in kot metoda privzganja bralnih navad v t. i. podaljšanem bivanju. Z ustvarjanjem spodbudnega literarnoestetskega okolja pripravimo na deževen dan učencem prijetne urice s pravljico. Učitelj bere po želji otrok vedno nove ali pa kar naprej ene in iste pravljice. S tem branjem zadovoljuje otrokovo potrebo po varnosti in domačnosti ter njegovo željo po vračanju k nekaterim pravličnim besedilom.